13/08/2021

Patriarhul Daniel, cuvânt despre Paraclisul Maicii Domnului, postul și sărbătorile lunii august

„Cuvântul paraclis înseamnă mângâiere, întărire, consolare, mai ales a celor aflați în boală, în necaz, în strâmtorare, în primejdie, în neputință, în orice fel de limitare a vieții prin adversități, prin situații greu de suportat”, semnalează Patriarhul Daniel.

Redăm integral un cuvânt al Părintelui Patriarh despre Paraclisul Maicii Domnului, care se citește mai ales în acest post. Preafericirea Sa face referire la cinstirea Fecioarei Maria și la ajutorul pe care Ea îl oferă oamenilor, la Adormirea Ei, dar și la celelalte sărbători mari ale lunii august, care încheie anul bisericesc:

Cuvânt la Paraclisul Maicii Domnului

Postul de două săptămâni al sărbătorii Adormirii Maicii Domnului este un prilej deosebit de întărire duhovnicească în credință și în fapte bune. Acest post din mijlocul verii, după

Postul Sfinților Apostoli Petru și Pavel, a fost legat de la început de sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului.

Aceasta datează din secolul al V-lea și a început mai întâi la Ierusalim, după care s-a răspândit în tot Imperiul Bizantin. Astfel s-a generalizat ca o sărbătoare deosebită prin care se arată deodată credința noastră în întruparea Fiului lui Dumnezeu cel veșnic din Fecioara Maria, dar și evlavia Bisericii pentru Maica Domnului, din care S-a întrupat Fiul lui Dumnezeu și S-a făcut om, pentru a noastră mântuire.

Sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului este o sărbătoare din ultima lună a anului bisericesc. În această lună august mai sunt încă două sărbători importante – la 6 august avem sărbătoarea Schimbării la Față a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, iar în 29 august, sărbătoarea Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul.

Aceste trei sărbători din luna august formează un triptic, un buchet de trei sărbători, care au o legătură duhovnicească referitoare la sfârșitul lumii, la a doua venire a Mântuitorului Iisus Hristos și la Judecata de Apoi. De aceea Maica Domnului și Sfântul Ioan Botezătoul sunt pictați în icoana triptic numită Deisis, ca mijlocitori pe lângă Hristos, Judecătorul celor vii și al celor morți. În general, pe catapeteasma bisericilor ortodoxe se află în registrul icoanelor împărăteşti icoana Mântuitorului, icoana Maicii Domnului, icoana Sfântului Ioan Botezătorul şi icoana hramului.

Prin urmare, această lună august, ca ultima din anul bisericesc – căci anul bisericesc începe cu luna septembrie – este o lună deosebită, în care ne gândim la cele din urmă ale noastre și ale lumii. Este o lună în care Postul Maicii Domnului, de două săptămâni, are în timpul lui, în 6 august, o sărbătoare mare, sărbătoarea Schimbării la Față a Mântuitorului Iisus Hristos. Schimbarea la Față însă a Domnului nu a avut loc toamna, ci a avut loc primăvara, înainte cu o săptămână sau zece zile – de Patima sau Pătimirea Mântuitorului Iisus Hristos. De ce? Pentru că El voia să arate ucenicilor Săi slava Sa, ca atunci când aveau să Îl vadă mort pe cruce și desfigurat de suferinţă, să-și aducă aminte de fața Lui transfigurată de slavă.

În mod surprinzător, Sfinții Părinți ai Bisericii nu au fixat sărbătoarea Schimbării la Față a Domnului în Postul Sfintelor Paști, cum arată cronologia Evangheliei, ci, pentru a da sărbătorii acesteia o mai mare importanță și pentru a arăta semnificația ei ultimă au plasat-o în ultima lună a anului bisericesc, în luna august. Și de ce în 6 și nu în 7 august? Pentru că în a șasea zi a fost făcut omul, iar, dacă Adam nu cădea în păcatul neascultării, ajungea să aibă fața strălucitoare și plină de slavă ca Iisus Hristos, Noul Adam. Deci, Hristos Domnul, a ridicat pe Adam cel căzut

și a mers mai departe, până la îndumnezeirea firii omenești, care s-a arătat în slava Schimbării la Față pe Muntele Taborului. Atunci cei trei ucenici, Petru, Iacob și Ioan, au văzut slava Sa pe când El vorbea cu Moise și Ilie, care reprezentau Legea și Prorocii, care S-au împlinit şi s-au desăvârșit în Iisus Hristos.

De ce în această perioadă a ultimei luni din anul bisericesc avem, la nouă zile după Schimbarea la Față, sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului? Această sărbătoare, în mod voit a fost fixată în această ultimă lună a anului, pentru a arăta că Maica Domnului, care a trecut prin moarte, dar nu a rămas în mormânt, ci s-a mutat la viaţa veşnică, adică a fost ridicată cu trupul la Cer de către Fiul său, reprezintă taina Bisericii sau taina mutării creștinilor de la viața pământească trecătoare la viața cerească netrecătoare. De aceea, în troparul Adormirii Maicii Domnului se spune: Mutatu-te-ai la viață, ceea ce ești Maica Vieții.

Maica Vieții, care cu rugăciunile ei izbăvește din moarte sufletele noastre, cea care mijlocește pentru noi în ceasul morții și în ziua judecății, adică în ceasul judecății particulare și în ceasul judecății universale, este cinstită în timpul anului prin nouă sărbători, dar cea mai mare este sărbătoarea Adormirii ei, precedată de două săptămâni de post.

În fine, a treia sărbătoare mare din luna ultimă a anului bisericesc este Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul, având o semnificație deosebită, pentru că el a fost ucis de cei care n-au postit și nu s-au înfrânat. Sfântul Ioan Botezătorul, omul pocăinței, al postului și al rugăciunii, devine un mare dascăl al nostru pentru pregătirea cea din urmă, a trecerii din viaţa aceasta pământească la viața cerească, prin pocăință și prin rugăciune. În ziua Judecăţii de Apoi, Maica Domnului mijlocește pentru oameni împreună cu Sfântul Ioan Botezătorul, mai ales pentru cei care s-au pocăit dar nu au mai avut timp să arate în viața pământească faptele de pocăință.

În acest context al lunii august, ca fiind ultima lună din anul bisericesc, Biserica evidenţiază taina slavei lui Hristos, Cel ce veni să judece viii și morții şi taina mutării de la viața pământească la viaţa cerească, arătată în Maica Domnului, precum și taina pocăinței și a rugăciunii pentru mântuire, arătată în Sfântul Ioan Botezătorul, dascălul pocăinței și al postului. În tot anul și la fiecare slujbă este cinstită Maica Domnului, dar mai ales în această perioadă de două săptămâni a postului închinat ei. La sfârșitul Vecerniei din această perioadă, în afară de sâmbete și de ajunul Schimbării la Față și ajunul sărbătorii Adormirii Maicii Domnului, se citește Paraclisul Maicii Domnului.

La români există trei Paraclise: unul Mare, care se află în Psaltire, unul Mic, care se află în Ceaslov, și al Doilea Paraclis, care se află numai la români, un Paraclis care a fost trecut pentru prima dată în cărțile noastre de cult de către Sfântul Mitropolit Grigorie Dascălul – nu știm dacă a fost creația lui sau a altcuiva, dar el l-a introdus pentru prima dată în Țara Românească, ca fiind un Paraclis mai duios și mai plin de îndrăzneală către Maica Domnului.

Cuvântul paraclis înseamnă mângâiere, întărire, consolare, mai ales a celor aflați în boală, în necaz, în strâmtorare, în primejdie, în neputință, în orice fel de limitare a vieții prin adversități, prin situații greu de suportat. Deci, Paraclisul ca întărire în credință, în rugăciune, dar și în puterea de a birui ispitele, bolile, suferințele și necazurile, este o sursă sau un izvor de lumină, de pace și de bucurie sufletească. În tot timpul anului se citește acest Paraclis, dar mai ales în această perioadă a Postului Adomirii Maicii Domnului.

În Grecia practica citirii acestui Paraclis în Postul Sfintei Marii sau Postul Adormirii Maicii Domnului este foarte răspândită. La fel în Transilvania și în unele părți din Moldova. Şi aici, în Țara Românească, a fost cândva foarte răspândit, iar noi l-am reintrodus la Catedrala Patriarhală și am încercat să sporim evlavia noastră față de Maica Domnului. Prin citirea acestui Paraclis, ca mod de cinstire mai deosebită a Maicii Domnului și ca mod de rugăciune mai intensă adresată ei se primeşte o binecuvântare sporită.

Maica Domnului a început să fie cinstită încă din primele veacuri ale creștinismului, potrivit profeției pe care ea a făcut-o când a zis: „Iată, de acum mă vor ferici toate neamurile – adică toate generațiile – căci mi-a făcut mie mărire Cel Puternic și sfânt este numele Lui” (Luca 1, 48-49). Prin urmare, mărirea sau cinstirea Maicii Domnului nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu, Care a ales-o pe ea să fie sălaș pentru întruparea Fiului Său, Mântuitorul lumii, Domnul nostru Iisus Hristos. De aceea ea este numită Rai cuvântător, templu care a cuprins în pântecele ei, pe Cel neîncăput și L-a făcut văzut pe Cel nevăzut, pe Fiul Cel veşnic al lui Dumnezeu.

Ea este numită năstrapă, potir, colimvitră sau loc de botez. Ea este icoana vieții Bisericii în toată lucrarea ei. Ea este numită şi rugătoare nebiruită. Cultul ei îl încep îngerii. Arhanghelul Gavriil s-a închinat ei și i-a zis: „Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Marie, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei” (cf. Luca 1, 28). „Ceea ce ești plină de har” înseamnă că ea este plină de har, are plinătatea harului în ea. Această cinstire a Maicii Domnului se dezvoltă de-a lungul veacurilor, mai ales după Sinodul din anul 431 de la Efes, în care ea a fost numită Născătoare de Dumnezeu, pentru că Pruncul care S-a născut din ea nu a fost un simplu om, ci

Dumnezeu-Omul, Fiul lui Dumnezeu, Care S-a făcut om din iubire pentru oameni și pentru mântuirea lor.

În secolul al VIII-lea, Sfântul Ioan Damaschinul, Sfântul Cosma de Maiuma și alții, ca Teofan Mărturisitorul în secolul următor, au compus o mulțime de cântări foarte adânci din punct de vedere teologic și foarte frumoase din punct de vedere imnografic. Aceste cântări s-au referit în mod special și la sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului. Atunci s-a precizat că nu putea să fie ținută de moarte Maica Domnului, pentru că din trupul ei s-a zămislit trupul lui Hristos Cel fără de moarte.

Prin urmare, deşi Maica Domnului a trecut prin moarte ca orice om, totuși ea nu a rămas în mormânt, nu a cunoscut stricăciunea, pentru că Fiul ei a luat-o sau a ridicat-o la cer. De aceea, cărţile liturgice nu vorbesc despre învierea Maicii Domnului și nici despre înălțarea ei, ci despre mutarea ei la viaţa veşnică. Este vorba de o mutare a ei la cer, mai întâi cu sufletul, iar apoi şi cu trupul. Deci, putem spune că ea a fost ridicată la cer, nu că s-a ridicat, sau ea a fost înălțată, nu s-a înălțat, pentru că numai Hristos S-a înălțat la cer cu puterea proprie. Deci, Maica Domnului a fost ridicată, a fost luată, a fost mutată la cer şi cu trupul prin milostivirea și puterea Fiului ei, Hristos Domnul.

Așadar, Maica Domnului, cea mai cinstită decât heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât serafimii, este cinstită pentru că este Maica Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. De aceea, în toate cântările noastre, după ce prin formula: Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh introducem o cântare în cinstea Sfintei Treimi, prin formula: Și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin introducem o cântare adresată Maicii Domnului, deoarece ea este cea mai apropiată ființă umană de Sfânta Treime, întrucât din ea S-a zămislit ca om Unul din Treime, Hristos Domnul, Fiul lui Dumnezeu.

Pentru oamenii mai simpli însă, care nu cunosc toată profunzimea teologică, Maica Domnului este în primul rând rugătoare și ajutătoare. Este numită Maica Domnului rugătoare nebiruită. Vedeți că după ce facem ore întregi de slujbe, la sfârșit spunem: Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu și ale tuturor sfinților, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluiește-ne și ne mântuiește pe noi. Nu spunem: Pentru rugăciunile noastre proprii, ci pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu și ale tuturor sfinților. Prin aceasta recunoaștem că Maica Domnului este cea dintâi rugătoare către Dumnezeu, cea mai puternică.

Ce înseamnă această expresie rugătoare nebiruită? Înseamnă rugătoare nerefuzată sau nerespinsă. De unde vine această numire? De la cea dintâi minune a

Mântuitorului Iisus Hristos, și anume minunea de la Cana Galileii, unde El a prefăcut, la cererea Maicii Domnului, apa în vin (cf. Ioan 2, 1-11).

Ea a observat, ca o mamă grijulie și atentă, ce lipsește în casă, a văzut că se termină vinul, iar acest fapt ar fi fost pentru familia nou întemeiată, mire și mireasă, și pentru toți organizatorii nunții, o anumită jenă sau o anumită rușine. Atunci ea a zis: „Nu mai au vin”. Iar Mântuitorul a răspuns Maicii Sale: „Ce-ți este Mie și ție?” Cu alte cuvinte, ce ne interesează pe noi? Noi suntem invitați. Dar totuși, Iisus mai precizează că „încă nu a sosit ceasul”. Hristos Domnul spune deci, în primul rând, că nu ne interesează, noi suntem invitați, iar în al doilea rând, că Lui nu I-a sosit ceasul să facă minuni. Maica Domnului nu a mai explicat nimic, ci a continuat rugăciunea sa în tăcere. Atunci Fiul, pentru că nu a putut să refuze cererea mamei Sale, a săvârșit minunea: a poruncit să se umple cele șase vase cu apă curată și să se ia de acolo. Apa s-a prefăcut în vin. El a schimbat apa în vin și îngrijorarea în bucurie.

De aceea, la orice nuntă creștină sunt prezenți în mod tainic Hristos ca prim invitat, Maica Domnului și ucenicii lui Iisus. De aceea, la orice nuntă, când se face un cadou, nu se oferă lucruri uzate, ci cele mai bune și frumoase cadouri, deoarece nici Iisus n-a oferit vin de calitate inferioară, ci vinul rezultat prin minunea săvârşită de Iisus ca urmare a intervenției Maicii Sale a fost mai bun decât vinul de la început.

Prin aceasta vedem că Maica Domnului nu poate fi refuzată în rugăciunile ei către Mântuitorul Iisus Hristos. Ea cunoaște nevoile familiei, nevoile celor săraci, bolile și suferințele celor bolnavi și este mamă ocrotitoare pentru copii, pentru tineri – pentru că a crescut pe Mântuitorul Iisus Hristos ca fiind copil și apoi tânăr. Ea este ocrotitoare pentru tinerii și tinerele care trăiesc în feciorie, în mănăstiri, pentru familiile nou întemeiate, pentru părinți, pentru săraci, pentru văduve, pentru orfani, este rugătoare nebiruită neîncetat.

În Biserica Ortodoxă, icoana care reprezintă pe Maica Domnului cu mâinile înălțate la cer în stare de rugăciune și având pe pieptul ei chipul Mântuitorului Iisus Hristos, nu la vârsta de copil ci la vârstă matură, de bărbat desăvârșit, se numește Icoana Oranta – în limba latină adică Rugătoarea.

Maica Domnului este deci rugătoare. Și pentru că este cea dintâi și cea mai puternică rugătoare între toți sfinții, ne rugăm ei în mod deosebit în această perioadă a Postului Adormirii Maicii Domnului, folosind mai ales Paraclisul Maicii Domnului – cel Mare sau cel Mic, sau al Doilea Paraclis, cel din tradiția românească, de la Sfântul Mitropolit Grigorie Dascălul al Țării Românești și până astăzi.

Ne rugăm așadar în această perioadă Maicii Domnului să ne întărească credința, să sporească în viața noastră faptele bune, să ne dăruiască ajutor în creșterea copiilor și în educarea lor, în ajutorarea familiilor, în ajutorarea văduvelor, săracilor, bolnavilor și să ocrotească și pe toți slujitorii Bisericii. Ea este ocrotitoarea arhiereilor, a preoților și a diaconilor, fiindcă Hristos Domnul, Fiul ei, este Arhiereul cel veșnic și este numit Marele Preot și Diacon, slujitorul Domnului.

Vedem aici că toate aceste titluri, de arhiereu, de preot și de diacon, sunt titluri hristologice, care se referă la Hristos, iar Hristos prin slujitorii Lui este prezent cu harul Său în Biserica Sa încât Maica Domnului este ocrotitoarea întregii Biserici, ocrotitoarea clerului, a monahilor și a tuturor credincioșilor mireni.

Ne rugăm Maicii Domnului să ne dăruiască bucurie, bucuria întâlnirii omului cu Dumnezeu. De aceea se spune în cântările noastre adresate ei: Bucură-te cea prin care răsare bucuria. Bucură-te cea prin care piere blestemul. Bucură-te ridicarea lui Adam celui căzut. Bucură-te izbăvirea lacrimilor Evei, cum se spune în Acatistul Bunei Vestiri. Maica Domnului ne ridică din păcate, din patimi, ne aduce bucurie în locul întristării, șterge lacrimile celor care au suferit prea mult și nu mai pot suporta suferința.

Așadar rugăciunile adresate ei nu sunt timp pierdut, ci timp sfinţit, timp roditor și timp înveșnicit, pentru că atunci când rugăciunea este sinceră și smerită, primim în schimb o pace și o bucurie pe care lumea nu le poate da, ci numai Dumnezeu, prin mijlocirile Maicii Domnului, spre slava Preasfintei Treimi și spre a noastră mântuire. Amin.

*Cuvânt rostit de Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la Catedrala Patriarhală – București, 01.08.2013. Text revizuit de autor (2021).

Foto: arhiva Basilica.ro